

O prusinském kopci

Zastavení

1

Škola byla na Prusinách prý od nepaměti. Jisté je, že zde byla v roce 1774 zřízena dřevěná farní škola. Stávající budova se začala stavět v roce 1868. V roce 1907 byla pak dokončena přístavba, čímž škola získala současnou podobu. V roce 1980 přestala škola sloužit svému účelu.

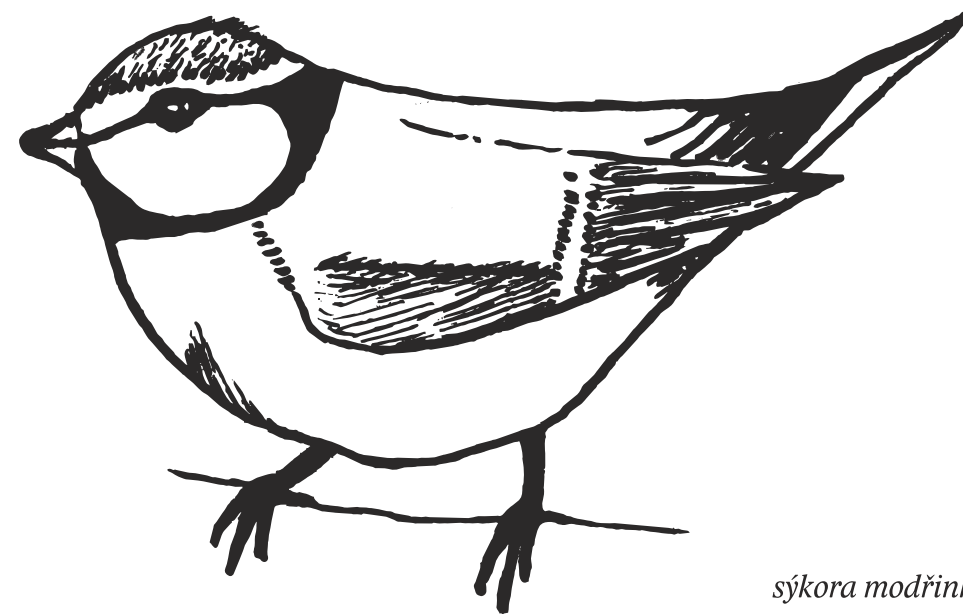
Ametyst působí ve škole na Prusinách od roku 2004. Podílí se na postupné rekonstrukci školní budovy a oživení místního dvora, zahrady, přilehlého sadu a okolních luk. Pro žáky všech stupňů škol nabízíme po celý rok programy ekologické výchovy. Během nich tráví děti čas především venku, zkoumají a zažívají místní přírodu všemi smysly. Pro vybrané činnosti, jako je například pozorování pomocí mikroskopů a lup nebo zpracování bylin ze zahrady (barvení, vaření, výroba směsí), využíváme dvě třídy v přízemí školy.

Ametyst dlouhodobě pečuje o louky a starý sad v biocentru Svatý Jakub, zejména sečením a vypásáním trávy.

Ptáci a keře v zimě

Zastavení

2

sýkora modřinka

I v zimě bývají křoviny na Prusinách plné švitořících ptáků, hlavně drobných pěvců. Přes den hodují na plodech i pupenech, husté trnité keře jim pak slouží jako bezpečný úkryt pro nocování. Některé ptačí druhy jsou v tomto ročním období více nápadné než v létě třeba proto, že tvoří větší hejnska, někdy i s jinými druhy dohromady. Žlutozelené zvonky tak například můžeme vidět spolu s podobně barevnými, ale menšími čížky, kteří mají na hlavě černou čepičku, a s pěnkavami. Stejně tak vytváří v zimě společná hejnska různé druhy sýkor.

Mnoho ptáků tráví zimy v blízkosti lidských obydlí, ačkoliv hnízdí v lesích a volné krajině daleko od vesnic a měst. Naučili se, že v zahradách a na krmítkách najdou potravu mnohem snáze než jinde v přírodě.

Ptáci a stromy

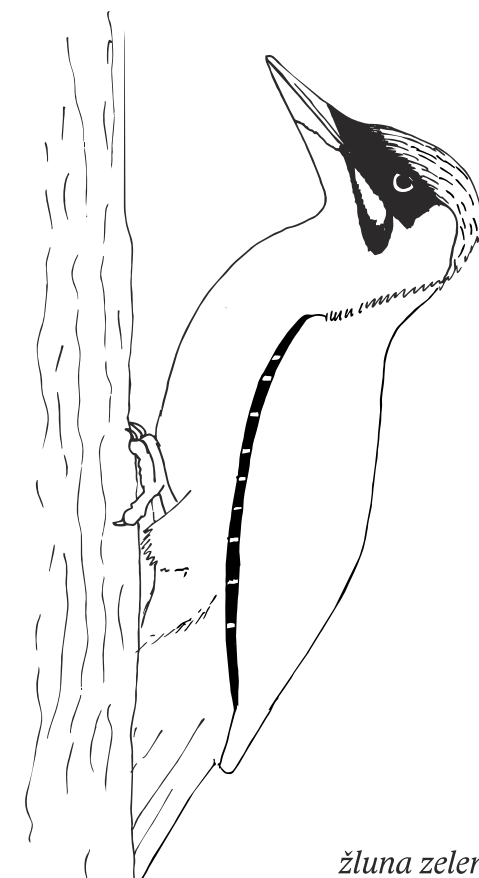
Zastavení

3

Strakapoudi a žluny, které můžeme často vidět na Prusinách, stejně jako ostatní šplhavci, jsou dobře vybaveni pro svůj způsob života na stromech. Na nohou jim první a čtvrtý prst směřuje dozadu, zbylé dva dopředu a díky tomu se jim dobře šplhá po kmenech stromů. K lepší stabilitě jim pomáhá i silný ocas.

Dlouhým a ostrým zobákem hravě vytesají v kmeni stromu hnízdní dutinu a také jim pomáhá dostat se k potravě. Nalezený hmyz a jeho larvy pak sbírají pomocí velice dlouhého, špičatého a lepkavého jazyka. V zimě můžeme šplhavce pozorovat i na krmítku, kde si rádi jídelníček obohacují o olejnatá semena.

Na Prusinách rozšiřujeme hnízdní možnosti pro ptáky vyvěšováním budek. Kolik jich v okolí staré školy najdete? Různým druhům ptáků vyhovují různé tvary a velikosti budek i různé rozměry vletového otvoru. Například pro sýkory je vhodná budka, která má vnitřní prostor velký 13×14 cm a vletový otvor o průměru 2,8–3,5 cm. Ve vhodných budkách ale mohou zahnízdit například i sovy.

žluna zelená

Prusinská zahrada

Zastavení

4

Dlouhodobě se snažíme na Prusinách vytvořit přírodě blízkou zahradu. Pozorujeme dění v ní po celý rok a na jeho základě ji doplňujeme o nové prvky, například ptačí budky, pítka nebo tlející dřeva jako úkryty pro hmyz.

V těsné blízkosti domu najdete výběh pro drůbež, vyvýšené zeleninové záhony a terásky s bylinami a trvalkami. Horní část zahrady klesá svahem osázeným jedlými keři do spodní části, kde pěstujeme ovocné dřeviny. Ta pak volně přechází v louku. Pro živočichy jsme s pomocí dětí připravili pítka, hmyzí domek, suché zídky a takzvaný ještěrkovnik, vhodný nejen pro ještěrky, ale také hady a slepýše. V dolním cípu zahrady jsme vytvořili trvalkový záhon a vysadili pestré rostliny, které rozkvétají postupně v průběhu většiny roku. Využíváme je s dětmi k pozorování hmyzu, k barvení, zpracováváme je do bylinných směsí – čajů, voniček nebo do kosmetiky.

Ve výběhu chováme husy, kachny a slepice. Mezi záhony se volně pasou kachny indické a kachny kampbelky, které nám pomáhají udržovat stav slímáků v množství, které naší zelenině neškodí.

*rajče s bazalkou,
aksamitníkem
a salátem*

Včely a jiní opylovači

Zastavení
5

Do své blízkosti jsme přizvali také včely. Bydlí v úlech mezi myrobalány a lískou. Jeden z úlů je částečně prosklený a poskytuje možnost nahlédnout do včeliho světa. Přítomnost včel na prusinském kopci podporujeme nejen samotným chovem, ale také vysazováním medonosných rostlin a udržováním pítek pro hmyz. Bez včel a dalších opylovačů bychom se totiž nedočkali úrody zeleniny a ovoce. Přítomnost medonosných rostlin nabízí včelám pastvu v období, kdy už nekvetou ovocné dřeviny, a především v parném létě je trvalkový záhon útočištěm celé řady druhů hmyzu.

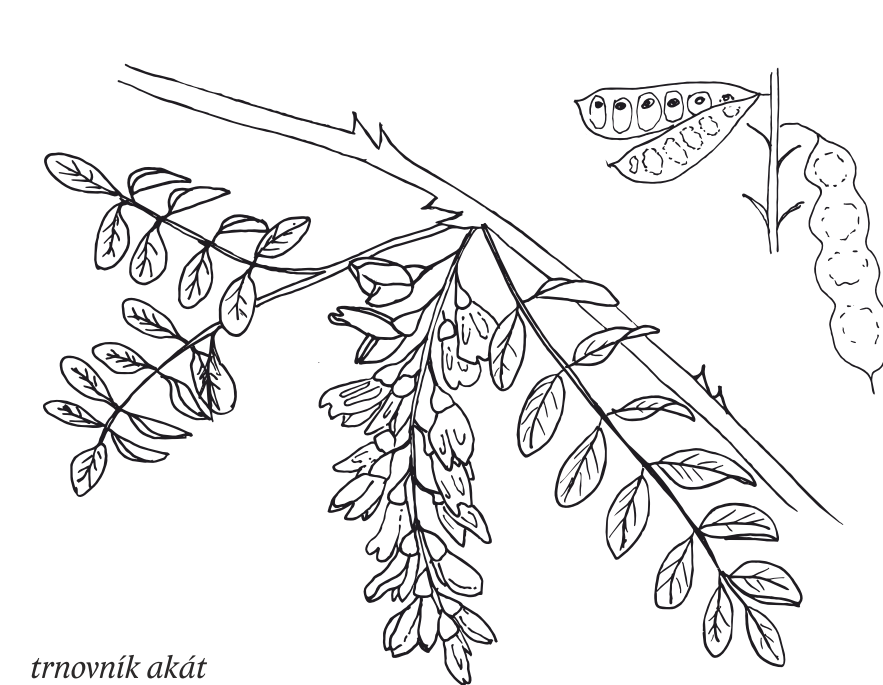
Medonosné rostliny, jako jsou například dobromysl, levandule, saturejka, třapatka, mateřídouška a mnohé další, totiž lákají nejen včely. Můžeme zde pozorovat také čmeláky, babočky, vřetenušky, bělásky nebo brouky nosatce. Čmelákům se daří v zahradách, kde mají možnost stavět si hnízda v zemi, mezi kamením a pod pařezy. V zahradě necháváme dostatek prostoru planě rostoucím rostlinám, při okrajích záhonů najdete hluchavky, popence nebo bršlici, v trávniku sedmikrásky nebo pampelišky. Jsou pastvou nejen pro včely, ale také zpestřením našeho jídelníčku.

Zastavte se chvíli u trvalkového záhonu, kvetoucího keře nebo se posaďte na kraj louky. Pozorujte nebo se zaposlouchejte do bohatého života hmyzu.

Péče o sad a louku

Zastavení
6

Pravidelná péče o louku a sad brání šíření konkurenčně zdatných druhů, které na pozemcích ponechaných ladem vytlačují původní druhy a způsobují ochuzování společenstev. Na Prusinách se jedná zejména o třtinu křovištní a trnovník akát, které se zde rozrůstaly před obnovením hospodaření v roce 2005.

trnovník akát

Třtina křovištní je statná hluboko kořenující tráva s rákosovitými stébly. Je to původní druh naší flóry, který se v současné době rychle šíří a zarůstá opuštěné louky a pastviny. Trnovník akát je na našem území naopak nepůvodním druhem, který pochází ze Severní Ameriky. V minulosti byl často vysazován jako medonosná a okrasná dřevina. Dnes je řazen mezi invazní druhy, jejichž šíření považujeme z hlediska ochrany přírody za nebezpečné.

Louka

Zastavení
7

intenzivní louka

extenzivní louka

Pestré louky podobné té na Prusinách, na kterých najdeme rozmanité druhy rostlin a živočichů, se dříve běžně vyskytovaly v okolí každého venkovského sídla. Při dnešním způsobu využívání krajiny jsou však stále vzácnější. Většina luk je intenzivně obhospodařována s využitím těžké mechanizace. Na menších a hůře dostupných pozemcích se naopak nehospodaří vůbec. Oba přístupy vedou k výraznému ochuzení druhového bohatství lučních společenstev.

Zdejší louka je spolu se starým sadem a rozptýlenými porosty křovin a remízků vymezena jako lokální biocentrum Svätý Jakub. Biocentra a biokoridory jsou součástí územního systému ekologické stability. Jedná se o soubor vzájemně propojených přírodních blízkých prvků, který má napomáhat k udržení přírodní rovnováhy v kulturní krajině.

Na prusinském kopci

Vítejte na prusinském kopci! Zažijte příjemné chvíle v pestrém a inspirativním prostředí. Vydejte se po malé prusinské stezce a pozorujte s námi místní přírodu a její obyvatele.

Zastavení jsou součástí původní naučné stezky Novou cestou do staré školy. Panely jsou doplněny QR kódem a jsou nově obohaceny také o žákovská pozorování.

Texty napsaly Vlasta Benediktová, Lenka Prunerová a Eliška Václavíková. Obrázky nakreslila Klára Tydlitátová. Graficky upravil Spolek InspiraL.cz.

Ministerstvo životního prostředí

Tento průvodce byl vydán v projektu Pestré Prusiny aneb venku to žije, který byl realizován za podpory MŽP.